

LUND UNIVERSITY

Kränkningar, trakasserier och hot på nätet. Delrapport till Ungdomsstyrelsen med fokus på kvantitativ kartläggning.

Svensson, Måns; Dahlstrand, Karl

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Svensson, M., & Dahlstrand, K. (2013). *Kränkningar, trakasserier och hot på nätet. Delrapport till Ungdomsstyrelsen med fokus på kvantitativ kartläggning*. Rättssociologiska institutionen Lunds universitet.

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Kränkningar, trakasserier och hot på nätet

Delrapport till Ungdomsstyrelsen med fokus på kvantitativ kartläggning

Måns Svensson, docent i rättssociologi
Karl Dahlstrand, FD i rättssociologi

Innehåll

Förord.....	3
1. Inledning.....	4
2. När blir kränkningar på nätet brottsliga?	5
2.1. Förtal och förolämpning.....	5
2.2. Olaga hot.....	5
2.3. Ofredande.....	5
2.4. Sexuellt ofredande	6
2.5. Hets mot folkgrupp och hatbrott.....	6
3. Metod	6
4. Resultat	7
4.1 Enkätundersökning avseende kränkningar på nätet.....	7
4.2 Ungdomars och unga vuxnas användande av sociala medier	7
4.3 Omfattning av kränkningar via sociala medier bland ungdomar och unga vuxna	8
4.4 Hur ungdomar och unga vuxna upplever kränkningar på nätet.....	10
4.5 Ungdomars och unga vuxnas tilltro till rättsväsendets möjligheter att stävja kränkningar på nätet.....	12
4.6 Ungdomars och unga vuxnas syn på möjliga lösningar	13
4.7 Ungdomars och unga vuxnas syn på nätkränkningar av hatbrottskaraktär	14
4.8 Kartläggning av sociala normer avseende kränkningar trakasserier och hot på nätet	18
4.8.1 Att mäta sociala normers styrka och förmåga att påverka beteende	18
4.8.2 Sociala normer - urval: alla.....	19
4.8.3 Sociala normer - urval: kvinnor.....	20
4.8.4 Sociala normer - urval: män	21
4.8.5 Sociala normer - urval: 16-20 år	22
4.8.6 Sociala normer - urval: 21-25 år	23
4.8.7 Sociala normer - urval: 26-30 år	24
4.8.8 Sociala normer - urval: 31-35 år	25
4.8.9 Sociala normer - urval: 36-40 år	26
4.8.10 Sociala normer - urval: aktiva på sociala medier mer än 5 timmar per dygn.....	27
4.8.11 Sociala normer - urval: aktiva på sociala medier mer än 0 timmar per dygn.....	28
4.8.12 Sociala normer - kommentarer.....	29
4.8 Exempel på reflektioner från respondenter 16-25 år	30
Rekommenderad läsning.....	33

Förord

Den här delrapporten utgår från empirisk data som samlats in inom ramen för det rättssociologiska forskningsprojektet *Kränkningar i en digital kontext* som finansieras av Brottsofferfonden. Bearbetningen har genomförts av Måns Svensson (projektansvarig) och Karl Dahlstrand, båda verksamma vid Rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet. Rapporten har sammanställts på uppdrag av Ungdomsstyrelsen och skall utgöra ett kunskapsunderlag till myndighetens regeringsuppdrag (U2013/4492/UC) *Uppdrag att genomföra insatser mot kränkningar, trakasserier och hot via internet och andra interaktiva medier*. Inom ramen för uppdraget skall Ungdomsstyrelsen genomföra insatser för att förebygga kränkningar, trakasserier och hot som riktas mot flickor och pojkar samt unga kvinnor och unga män via internet och andra interaktiva medier. Uppdraget ska genomföras utifrån ett jämställdhetsperspektiv vilket bl.a. innebär att flickors och unga kvinnors situation och behov särskilt ska uppmärksammas. Ungdomsstyrelsen ska också beakta internets betydelse för yttrandefriheten och den demokratiska debatten. Den här delrapporten skall ses som en redovisning av ett pågående arbete och resultaten som redovisas är preliminära. Det slutliga resultatet kommer att redovisas i den slutrapport som skall presenteras för Ungdomsstyrelsen den 15 februari 2014.

1. Inledning

Trots att sociala medier är ungt som samhällsfenomen så är forskningen på området långt ifrån obefintlig. Vid sidan om *sociala medier och marknadsföring* så utgör *ungdomars användning av sociala medier och de risker som följer av användandet* förmodligen det område rörande sociala medier som är mest välbeforskat. En central utgångspunkt för den här studien är betydelsen av att analysera och förstå sociala normer i förhållande till kränkningar, trakasserier och hot på nätet. Inte minst är det viktigt om man vill närma sig frågan om hur rätten och rättsväsendet kan bidra till en positiv utveckling på området. Det står klart att rätten och de sociala normerna verkar parallellt i det att de påverkar beteenden i samhället. Man vet också att de sociala normerna och rätten påverkar varandra. Dels har de sociala normerna en stark inverkan på rättens utformning i det att rätten typiskt sett är utformad för att spegla moral och värden i samhället. Men omvänd påverkan kan också spela en viktig roll i samhället – när rätten går före och banar väg för förändrade beteenden kan det med tiden leda till förändringar av sociala normer i samhället. Människor tenderar, om förutsättningarna är de rätta, att omvärdera sin syn på vad som är rätt och fel på ett sådant sätt att värderingarna förändras i riktning mot det rättsligt förordade beteendet. Människor tenderar också att ställa krav på sin omgivning på ett sätt som överensstämmer med rättsligt förankrade värderingar. Genom tydliga rättsliga signaler startar man processer som har potential att med tiden leda till förändrade sociala normer. Människor har då inte bara att förhålla sig till den via rätten skapade risken att ertappas, fällas och straffas; utan man har också att förhålla sig till risken att fördömas av sina medmänniskor. De sanktioner, vilka kan knytas till den sociala kontrollen kan vara mycket kännbara. Det sista steget i rättens potential att förändra beteenden ligger i det faktum att sociala normer med tiden påverkar människors attityder. Attityderna utgör emotionella kognitiva tumregler, vilka guidar människor i deras handlingar på liknande sätt som normer. Skillnaden är att attityderna är inifrån kommande och att de utgör en individuell emotionell inställning till det egna beteendet. I regel tar det lång tid att forma människors attityder och den huvudsakliga ”programmeringen” sker i barndomen. Olika normstrukturer spelar en avgörande roll för formandet av individernas attityder. Barn använder sin omgivning och vuxenvärldens handlingsinstruktioner i det att de formar sin personliga inställning till hur de bör förhålla sig till olika valsituationer i det dagliga livet. När en social norm motsvaras av en attityd (en emotionell kognitiv tumregel) talar man om att normen är internaliserad. Om man handlar i strid med den egna attityden upplever man en inifrån kommande ”sanktion” i form av dåligt samvete eller skuld känsla. I och med att en rättslig bestämmelse via de sociala normerna har internaliserats och motsvaras av attityder knutna till de handlande individerna själva har man att göra med en trefaldig beteendepåverkan: rättsliga och sociala sanktioner samt en intern emotionell signal. Rättens möjligheter att påverka människors attityder direkt är små. I stället påverkar rätten initialt genom att addera en faktisk risk att råka ut för rättsliga sanktioner och sekundärt genom att addera en risk att råka ut för sociala sanktioner. Först på längre sikt och med stöd i de sociala normerna kan rätten också påverka människors attityder. Ofta tar det en eller flera generationer för att man skall uppnå genomgripande attitydförändringar. Det är med andra ord i första hand rättens potential att påverka de sociala normerna i samhället som initialt avgör om en lag kommer att leva upp till vad som avsetts med den. Det är därför av stor vikt att man förstår hur de sociala normstrukturerna ser ut på de specifika områden som man överväger att reglera. Utan stöd i de sociala normerna har lagen små möjligheter påverka beteenden. Det empiriska underlag som presenteras i den här rapporten har samlats in i syfte att kunna utgöra ett underlag för överväganden om hur samhällets insatser bäst utformas för att komma tillrätta med det samhällsproblem som nätkränkningar har kommit att bli. Det handlar om att förstå komplexa strukturer av rättsliga och sociala normer vilka ligger till grund för långsiktiga attitydförändringar. Kunskap om sociala normer kring kränkningar, trakasserier och hot på nätet är också av vikt för att förstå rättens begränsningar när det gäller att påverka beteenden i en önskvärd riktning. Rättsliga signaler måste även kompletteras med (eller i vissa fall ersättas av) andra samhälleliga insatser. Det kan i det här fallet exempelvis röra sig om informationsinsatser, utbildning och olika sätt att involvera leverantörer/företag som levererar tjänster på nätet. Kunskap om de sociala normerna på området blir relevanta också för dessa insatser.

2. När blir kränkningar på nätet brottsliga?

Det som benämns som kränkningar, trakasserier och hot via internet och andra interaktiva medier kan utgöra en rad olika brottstyper. Det finns som bekant inget brott som heter "näthat" eller "kränkning på nätet" utan man får tillämpa de allmänna lagrum som brottsbalken innehåller. Nedanför kommer en rad av de mest relevanta brottstyperna att kortfattat beskrivas och kommenteras.

2.1 Förtal och förolämpning

Ärekränkingsbrotten (BrB 5 kap.) förtal och förolämpning är troligen de brottstyper som är de mest relevanta vid merparten av alla kränkningar på nätet och inom sociala media. Förtal är ett brott som består i att ärekränkande uppgifter lämnas till någon annan än den beskyllde, alltså att kraftigt besvärande uppgifter sprids till någon utomstående vilket riskerar att denne får en negativ bild av den utpekade och drabbade personen. Att på sådant sätt utpeka en annan person såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller på annat sätt "lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning" kan alltså vara brottsligt. Det spelar ingen roll om beskyllningen görs online, muntligt eller på annat sätt och det spelar heller ingen roll om beskyllningen är sann eller inte.

Enligt 5:3 BrB utgör förolämpning, som också är ett ärekränkingsbrott vid sidan av förtal, att någon "smådar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom". Kriminaliseringen tar sikte på att skydda mot sådana kränkande uttalanden som uteslutande är ägnade att sära en annan persons självkänsla (det som ofta benämns som den subjektiva äran medan förtalsbestämmelsen skyddar den objektiva äran). Att smäda en person kan liknas vid att håna eller utföra något annat skymfligt beteende mot denne t ex genom att ett kraftuttryck riktas mot denne, samt att detta uppfattas av den drabbade. Det finns ett flertal rättsfall som tar fasta på att uttalandena har innehållit anspeglningar på ras, hudfärg, etnicitet, kön eller sexuella preferenser. Huvudregeln är att ärekränkingsbrotten ligger under så kallat enskilt åtal vilket betyder att polis och åklagare inte kommer utreda ett anmält ärekränkingsbrott om det inte faller under de speciella undantagsreglerna och dessutom är av allmänt intresse (att åtal anses påkallat från allmän synpunkt).

2.2 Olaga hot

Enligt 4:5 BrB innebär olaga hot, som är ett brott mot frihet och frid, att någon hotar att skada dig eller din egendom. Hotet som riktas mot dig kan omfatta andra personer, djur eller föremål som har stor betydelse för dig. För att hotet ska vara brottsligt måste du uppfatta hotet som allvarligt, hotet ska vara ägnat att framkalla allvarlig fruktan och den bedömningen ska göras utifrån den hotades perspektiv. Att skriva på Twitter att du vill slå, mörda och våldta en person kan således räknas som olaga hot. Även om du egentligen inte menar det och inte har några planer på att verkligen göra alla de här sakerna, så kan den som utsätts bli rädd. 2013 dömdes en person för olaga hot efter att gärningspersonen twittrat att denne "ville tortera" en politiker. Personen dömdes till skadestånd och fick betala 5 000 kronor till politikern trots att denne försvarade sig med att hen inte menade så mycket med texten. Stort avseende brukar fästas vid hur situationen har sett sig från den hotades synpunkt. Om gärningsmannen verkligen hade för avsikt att fullfölja hotet inverkar inte på bedömningen av gärningens straffbarhet vilket en hovrättsdom visar på där en Facebookdiskussion bedömdes var olaga hot trots att hotet inte hade uttalats direkt till den hotade, utan ansvar kan, enligt rätten, komma ifråga även då hotet har kommit till den hotades kännedom genom förmedling av en tredje person (B 5724-13). Det krävs inte att hotet direkt riktas mot någon utan det kan räcka att hotet indirekt kommer till den hotades kännedom.

2.3 Ofredande

Enligt BrB 4:7 innebär ofredande, som också är ett brott mot frihet och frid, att "någon handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan". I praktiken har upprepade kontaktförsök i form av exempelvis telefon- och brevterror inneburit att gärningspersonen dömts för ofredande. Mobbing har också bedömts innebära straffrättsligt ansvar för brottet ofredande. "Cyberstalkning" har även bedömts utgöra ofredande och det är hänsynslösheten i beteendet som utgör det kriminella liksom att man genom "Facerape" olovligen går in någon annans Facebook-sida och ändrar profilbilden till en nakenbild (jmf hovrättsdomen 2012 -11-07 (B 81-12)). Enligt en tingsrättsdom (B 1051-13) dömdes två kvinnor som hade ändrat en 17-åringens inloggningsuppgifter till Facebook och lade ut en nakenbild av henne till ofredande och dataintrång.

2.4 Sexuellt ofredande

Enligt BrB 6:10 gäller att "(d)en som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet." I praxis har gränsen för det straffrättsliga ansvaret konkretiserats även om gränsdragningen delvis kan sägas kännetecknas av oklarhet. Enligt en hovrättsdom (B 3007-12) blev en man, som i en Facebook-chat skrev till en tonårstjej att hon var sexig och hade snygg kropp, friad från anklagelsen om sexuellt ofredande. Mannen anses inte ha uppträtt sedlighetssårande enligt domstolen. I ett annat fall dömdes en 35-årig kvinna från Nyköpings kommun för sexuellt ofredande sedan hon sexchattat med sin sons 12-åriga fotbollskompis på Facebook. Kvinnan nekade till brott och menade istället att det var hennes 10-åriga dotter som chattat med pojken. På nätet kan sexuellt ofredande innebära att någon genom ord eller handlande ofredar en annan på ett sätt som är ägnat att typiskt sett kränka den andres sexuella integritet, någon kränkning i subjektiv mening måste därmed inte ha uppsåt i det enskilda fallet.

2.5 Hets mot folkgrupp och hatbrott

Brottet hets mot folkgrupp (BrB 16:8) innebär att "(d)en som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning" döms för hets mot folkgrupp. Enligt en hovrättsdom (B 1487-12) dömdes en före detta lokalpolitiker för hets mot folkgrupp efter att ha skrivit nedsättande om två folkgrupper på sin blogg. Hatbrott (BrB 29:2) är en samlande beteckning på brott där det i motivet funnits ett tydligt hat mot det som offret i gärningsmannens ögon representerade, rent lagtekniskt är det en straffskärpningsregel som kan tillämpas vid straffmätningen. Brottet typiskt sett att någon angriper en person eller en grupp av människor på grund av deras uppfattade etniska bakgrund, religion, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet. Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i begreppet hatbrott råder internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Olaga hot och ofredande är de vanligaste brottstyperna, följt av våldsbrott och ärekränkning men även brottet hets mot folkgrupp utförs ofta med hatbrott som motiv enligt Brå.

3. Metod

Den webbenkät som ligger till grund för den empiri som presenteras i den här rapporten sändes ut via e-mail till 1102 personer i åldern 16-40 år den 19 mars 2013 och då undersökningen stängdes den 7 april 2013 var antalet svarande 1035 vilket ger en svarsfrekvens på 94 procent. Det totala antalet svarande hade då överstigit 1000 personer vilket var målet. Vi styrde urvalet så att vi skulle få en jämn fördelning avseende kön och ålder. Urvalet drogs, med undantag av de ovan preciserade urvalskriterierna kön och ålder, slumpmässigt från CINT CPX (Cint Panel eXchange) som består av omkring 400 000 individer i Sverige som representerar ett riksgenomsnitt av befolkningen. Att respondenterna ingår i CINT CPX innebär att de på förhand har accepterat att delta i enkätundersökningar via Internet och att de får en mindre ersättning då de deltar i en undersökning. Förfarandet att hämta respondenterna ur en paneldatabas borgar för en hög svarsfrekvens. Respondenterna besvarade enkäten anonymt.

4. Resultat

4.1 Enkätundersökning avseende kränkningar på nätet

Könsfördelningen bland respondenterna: 50,7 procent (525 st) män och 49,3 procent (510 st) kvinnor.

Respondenternas ålder går från 16 år till 40 år, vi valde att fokusera på i huvudsak yngre respondenter eftersom vi är intresserade av aktiva användare av sociala medier och de som är påverkade och påverkade av de normer som finns på området. Åldersfördelningen ser ut som följer: 16-20 år: 18,5 procent (191 st), 21-25 år: 20,3 procent (210 st), 26-30 år: 20 procent (207 st), 31-35 år: 20,2 procent (209 st), 36-40 år: 21,1 procent (218 st). I enkäten hade vi även med en fråga rörande respondenternas bostadsmiljö; Storstad (mer än 100 000 invånare): 41,7 procent (432 st), mellanstor stad (50-100 000 invånare): 24 procent (248 st), mindre stad/landsort (mindre än 50 000 invånare): 34,3 procent (355 st).

4.2 Ungdomars och unga vuxnas användande av sociala medier

För att förstå ungas normer kring sociala media är det viktigt att veta i vilka miljöer som de i huvudsak är aktiva. I enkäten har respondenterna fått ange vilket eller vilka sociala forum som de använder. Som väntat är Facebook den dominerande tjänsten inom sociala medier med över 80 procent av respondenterna som aktiva användare. Det finns några tydliga könsskillnader bland användarna av sociala medier som bland annat att Twitter har betydligt fler manliga användare (30,9 procent) än kvinnliga (18,6 procent) liksom Flashback med 28,8 procent manliga aktiva användare mot 9,8 procent aktiva kvinnliga medan bloggandet är vanligare bland kvinnor (25,1 procent mot 17 procent för männen) liksom användandet av bildtjänsten Instagram (38 procent kvinnliga användare mot 31 procent manliga). Det är endast 8,4 procent som angett att de inte aktivt använder något socialt forum eller någon sociala media vilket innebär att hela 91,6 procent av respondentgruppen har erfarenheter av det ämne som utgör enkätens kunskapsområde. Resultatet är väntat då Sverige har en internationellt sätt mycket hög andel av befolkningen uppkopplad mot internet samt att de svenska internetanvändarna gärna använder olika interaktiva tjänster. Under svarsalternativet ”Annan” har respondenterna uppgett andra tjänster som exempelvis Linkdin, Tumblr och Youtube.

Tittar vi på de yngre respondenterna, de mellan 16-25 år, är det tydligt att de yngre är flitigare användare än de äldre och särskilt gäller detta för de yngre kvinnorna som i klart högre utsträckning än de äldre männen använder olika typer av sociala forum. Samtidigt finns det könsskillnader som återfinns såväl hos de yngre 16-25 åringarna som de mellan 16-40 år, exempelvis är Twitter och Flashback vanligare bland såväl yngre som äldre män medan bloggandet, Facebook och Instagram är tydligt populärare bland såväl de yngre som de äldre kvinnorna. Det är intressant att bloggandet är populärare bland äldre män än de yngre männen medan det omvända förhållandet gäller för kvinnorna.

Tabell 1. Andel som är aktiva på olika sociala forum.

Ålder 16-40 år	Alla	Man	Kvinna
Facebook	83,0%	81,0%	85,1%
Twitter	24,8%	30,9%	18,6%
Blogg	21,0%	17,0%	25,1%
Instagram	34,5%	31,0%	38%
Flashback	19,4%	28,8%	9,8%
Annan:	7,1%	8,4%	5,9%
Inget	8,4%	9,9%	6,9%
Vet ej	0,6%	0,6%	0,6%
Svarande	1035	525	510

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Facebook	88,5%	86,9%	90,1%
Twitter	29,4%	35,4%	23,6%
Blogg	21,2%	11,1%	31,0%
Instagram	45,1%	40,4%	49,8%
Flashback	20,2%	28,3%	12,3%
Annan:	9,7%	11,6%	7,9%
Inget	4,2%	5,1%	3,4%
Vet ej	0,2%	0,0%	0,5%
Svarande	401	198	203

På enkätfrågan om hur mycket tid som respondenterna spenderar på olika sociala media per dygn framkommer att kvinnorna spenderar mer tid än männen och att mellan 0-120 minuter per dag är vanligast för båda könen. Nästan 7 procent av kvinnorna spenderar mer än 5 timmar per dag medan 10 procent av männen har angett att de inte spenderar någon tid alls per dygn. Könsskillnaderna är relativt stora och ser man på lite längre sikt, som på ett år, blir tidsskillnaden hundratals timmar mellan könen.

När det gäller de yngre respondenterna, de mellan 16-25 år, framträder ett tydligt svarsmönster där yngre kvinnor spenderar allra mest tid på sociala media medan de äldre männen spenderar minst tid av respondenterna. Skillnaden är betydande, 11,3 procent av de yngre kvinnorna spenderar mer än 5 timmar per dag på olika sociala forum tillskillnad från männen i åldersgruppen 16-40 år där endast 4,6 procent spenderar mer än 5 timmar per dygn. Det är möjligt att frågan uppfattats som något problematisk (kanske särskilt för de yngre respondenterna) då användandet av smartphones och surfplattor medför att användaren i princip är ”passivt aktiv” under merparten av dygnets timmar.

Tabell 2. Antal timmar per dygn som respondenterna är aktiva på sociala medier (läser, skriver etc.) som Facebook, Instagram, Twitter, bloggar etc.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
0 timmar	8,4%	10,1%	6,7%
Upp till 1 timme	29,9%	33,7%	26%
1-2 timmar	31,1%	29,8%	32,5%
3-4 timmar	18,5%	17,2%	19,9%
4-5 timmar	6,3%	4,6%	8,1%
Mer än 5 timmar	5,7%	4,6%	6,9%
Svarande	1031	523	508

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
0 timmar	4,5%	6,1%	3%
Upp till 1 timme	21,8%	24,5%	19,2%
1-2 timmar	30,1%	29,6%	30,5%
3-4 timmar	25,3%	27,6%	23,2%
4-5 timmar	9,3%	5,6%	12,8%
Mer än 5 timmar	9%	6,6%	11,3%
Svarande	399	196	203

4.3 Omfattning av kränkningar via sociala medier bland ungdomar och unga vuxna

När vi frågar om respondenternas egna erfarenheter av kränkningar på nätet så visar deras svar att det endast är 55 procent av respondenterna som angett att de aldrig känt sig kränkta av sådant som andra skriver om dem. Hela 43 procent av kvinnorna har angett att de vid något enstaka tillfälle känt sig kränkta av vad andra skriver om dem på nätet, men det är ungefär lika många män som kvinnor som angett att de antingen flera gånger eller ofta känt sig kränkta på nätet. Utifrån hur respondenterna har besvarat denna fråga är det dock mycket ovanligt att ofta råka ut för att uppleva sig kränkt på grund av vad andra skriver på nätet.

Att de unga kvinnorna är de mest aktiva användarna av sociala media kan antas speglas i deras svarsmönster som även visar att de har en större erfarenhet av att drabbas av kränkningar utifrån vad andra skrivit om dem på nätet. Bland männen i gruppen 16-40 år har majoriteten aldrig upplevt sig kränkta av sådant som andra skriver om dem på nätet medan det är en majoritet av de yngre kvinnorna i åldern 16-25 som har angett att de har dessa erfarenheter. För samtliga respondenter gäller att det är mycket få som angett att de ofta känner sig kränkta utifrån vad andra skriver om dem, runt en procent.

Tabell 3. Hur ofta respondenterna har känt sig kränkta av sådant som andra skriver om dem på nätet.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
Aldrig	55,2%	59,3%	51%
Vid något enstaka tillfälle	38,1%	33,7%	42,7%
Flera gånger	5,9%	6,5%	5,3%
Ofta	0,8%	0,6%	1%
Svarande	1031	523	508

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Aldrig	43,1%	50%	36,5%
Vid något enstaka tillfälle	48,6%	41,3%	55,7%
Flera gånger	7,5%	7,7%	7,4%
Ofta	0,8%	1%	0,5%
Svarande	399	196	203

Om man tittar närmare på respondenternas egna erfarenheter av kränkningar på nätet och ser på i vilken grad som dessa känt sig kränkta av bilder på dem som andra publicerat på nätet framkommer att kvinnorna i större utsträckning än männen upplever sig kränkta. Ca 34 procent av kvinnorna har angett att de vid något enstaka tillfälle känt sig kränkta av bilderna i jämförelse med männens 27 procent. Det är samtidigt relativt ovanligt att uppreparade gånger råka ut för denna typ av kränkning och i jämförelse med svarsmonstret för motsvarande fråga om skrivna kränkningar är upplevelsen av kränkande bilder något ovanligare. Jämför man respondenternas erfarenheter av att bli kränkta genom bilder med de som angett att de blivit kränkta av vad andra skrivit om dem så visar det sig alltså att det är färre som upplevt sig kränkta av bilder som andra publicerar.

Även här visar det sig att de unga kvinnorna i högre grad än de äldre männen i gruppen 16-40 år har angett att de har erfarenhet av att känna sig kränkta av bilder på dem som andra har publicerat men även bland de yngre kvinnorna är det dock relativt få (6,4 procent) som angett att de antingen "ofta" eller "flera gånger" känt sig kränkta av de bilder som andra publicerat online på dem. Eftersom de unga kvinnorna i så hög grad är aktiva inom sociala media så motsvaras dessa 6,4 procent av ett förhållandevis stort antal personer.

Tabell 4. Hur ofta respondenterna har känt sig kränkta av bilder på dem som andra publicerar på nätet.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
Aldrig	66,1%	69,8%	62,2%
Vid något enstaka tillfälle	30,3%	27%	33,7%
Flera gånger	3,1%	2,7%	3,5%
Ofta	0,6%	0,6%	0,6%
Svarande	1031	523	508

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Aldrig	56,9%	65,3%	48,8%
Vid något enstaka tillfälle	38,8%	32,7%	44,8%
Flera gånger	3,8%	1,5%	5,9%
Ofta	0,5%	0,5%	0,5%
Svarande	399	196	203

En central frågeställning i sammanhanget, för att förstå kränkningar på nätet, är i vilken grad respondenterna själva angett att de någon gång har skrivit något eller publicerat bilder på nätet som de känner har varit kränkande för någon annan. Svaren på denna fråga visar att det finns en viss osäkerhet kring hur det som skrivs och publiceras kan uppfattas av andra. Ungefär 15 procent anger att de inte vet och här finns en könsskillnad som visar att männen är något osäkrare på hur kommunikationen uppfattas och därmed vad de själva känner inför vad de gör online. Huruvida männen är ärligare än kvinnorna eller om skillnaden mellan könen avseende egen kränkande kommunikation är svår att avgöra men svaren visar klart att männen upplever att de oftare kränker andra än vad kvinnorna gör. Det är ungefär 80 procent av kvinnorna som anger att de inte känner att de har skrivit eller de bilder de publicerat på nätet är kränkande för någon annan i jämförelse med männens 70 procent.

Svarsmonstren för åldersgruppen 16-25 år visar att de unga männen i störst utsträckning anger att de någon gång gjort sådant som de känner har varit kränkande för någon annan, 17,4 procent

mot 8,6 procent för kvinnorna i svarsgruppen 16-40 år. Det är också intressant att hela 21 procent av de unga männen angett att de ej vet hur deras agerande på nätet kan ha uppfattats av andra. Här finns således ett tydligt problemområde som bör följas upp för att förstå och motverka kränkningar på nätet bland unga.

Tabell 5. I vilken utsträckning respondenterna anger att de någon gång har skrivit något eller publicerat bilder på nätet som de känner har varit kränkande för någon annan.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
Ja	10,8%	12,8%	8,6%
Nej	74,6%	69,7%	79,6%
Vet ej	14,7%	17,4%	11,8%
Svarande	1023	522	501

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Ja	15,1%	17,4%	12,8%
Nej	66,6%	61,5%	71,4%
Vet ej	18,3%	21%	15,8%
Svarande	398	195	203

4.4 Hur ungdomar och unga vuxna upplever kränkningar på nätet

Oron över hur man framställs på nätet och den maktlöshet som kan finnas inför vårt "digitala rykte" har uppmärksamats i media. Det är också en minoritet enligt enkätstudien som anger att de inte alls är oroliga över att andra kan få en negativ bild av dem utifrån vad som finns på nätet. Kvinnorna är tydligt mer oroliga än männen - även om det är fler män än kvinnor som angett svarsalternativet "Mycket". Det är samtidigt relativt få (ca 5 procent) som är mycket eller väldigt mycket oroliga över vilken bild andra kan få om dem genom nätet.

Svarsmönstren visar en komplex bild där de äldre männen i svarsgruppen 16-40 år i högst utsträckning angett att de inte alls är oroliga för en eventuell negativ bild om dem utifrån uppgifter på nätet medan denna oro är störst bland de yngre kvinnorna (16-25 år) där endast 30 procent på samma fråga svarat "Inte alls". Samtidigt visar det sig alltså att det är fler äldre män än yngre kvinnor som anger att de är antingen "Mycket" eller "Väldigt mycket" oroliga för den eventuellt negativa bilden av dem på nätet vilket är intressant utifrån hur mycket mer tid som de unga kvinnorna spenderar på sociala media. Männen är således mer "tvära" i sitt sätt att besvara frågeställningen medan kvinnorna är överlag mer osäkra och i högre utsträckning angett svarsalternativet "Lite".

Tabell 6. I vilken utsträckning respondenterna är oroliga för att personer kan få en negativ bild av dem utifrån vad som finns på nätet.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
Inte alls	41,7%	45,2%	38,1%
Lite	40,7%	37,4%	44,1%
Ganska	12,1%	10,7%	13,6%
Mycket	4,1%	5,4%	2,8%
Väldigt mycket	1,4%	1,3%	1,4%
Svarande	1023	522	501

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Inte alls	36,2%	42,6%	30%
Lite	41,7%	37,9%	45,3%
Ganska	15,3%	11,8%	18,7%
Mycket	5,5%	6,7%	4,4%
Väldigt mycket	1,3%	1%	1,5%
Svarande	398	195	203

Tabell 7. Respondenterna har på en skala mellan 1-7 angivit hur kränkande de upplever olika nedsättande beskrivningar av dem skulle vara; samt hur starka de tror att deras känslomässiga reaktioner skulle bli om de drabbades av dem. Nedan redovisas hur stor andel (i procent) av de svarande som har angett högsta värdet (7 på skalan 1-7).

Ålder 16-40 år		Alla		Man		Kvinna	
		Kränkning	Reaktion	Kränkning	Reaktion	Kränkning	Reaktion
Skriftligt	Kriminalitet	36,9%	27,8%	24,1%	16,4%	50,4%	39,8%
Skriftligt	Sexualitet	30,1%	25,7%	18,1%	13,6%	42,7%	38,4%
Skriftligt	Hatbrott	36,5%	30,0%	20,2%	14,6%	53,6%	46,2%
Skriftligt	Intelligens	20,9%	21,6%	11,7%	10,5%	30,6%	33,3%
Skriftligt	Utseende	27,4%	29,3%	13,5%	13,3%	42,0%	46,2%
Bilder	Naket/sexuellt	63,2%	57,2%	42,1%	35,7%	85,4%	79,6%
Bilder	Fylla	14,2%	13,6%	8,5%	7,1%	20,2%	20,4%
Bilder	Förfulande	9,3%	10,4%	6,2%	6,0%	12,5%	15,2%
Bilder	Förlöjligande	14,0%	14,8%	8,1%	7,7%	20,3%	22,1%
Annat	Identitetsstöld	66,2%	61,0%	54,0%	46,4%	79,1%	76,4%
Annat	Hot om våld	72,0%	71,0%	59,5%	58,1%	85,2%	85,4%

Ålder 16-25 år		Alla		Man		Kvinna	
		Kränkning	Reaktion	Kränkning	Reaktion	Kränkning	Reaktion
Skriftligt	Kriminalitet	29,2%	18,5%	19,3%	12,5%	38,9%	24,2%
Skriftligt	Sexualitet	24,9%	22,6%	12,5%	11,5%	36,9%	33,3%
Skriftligt	Hatbrott	30,0%	24,6%	14,1%	10,4%	45,5%	38,4%
Skriftligt	Intelligens	15,4%	16,7%	6,2%	6,8%	24,2%	26,3%
Skriftligt	Utseende	25,9%	29,0%	11,5%	10,9%	39,9%	46,5%
Bilder	Naket/sexuellt	61,4%	57,1%	36,6%	34,6%	85,4%	78,8%
Bilder	Fylla	11,6%	10,3%	5,8%	4,2%	17,2%	16,2%
Bilder	Förfulande	7,2%	9,0%	4,2%	4,2%	10,1%	13,6%
Bilder	Förlöjligande	13,4%	14,1%	5,8%	6,8%	20,7%	21,2%
Annat	Identitetsstöld	59,1%	52,7%	46,6%	38,7%	71,2%	66,2%
Annat	Hot om våld	66,6%	66,1%	52,9%	52,4%	79,8%	79,3%

När man betraktar resultatet i tabellen ovan kan man tolka respondenternas svar som att värderingen av kränkningen står för respondentens värdering av gärningens sociala och juridiska innebörd medan den egna reaktionen om man själv var den som råkade ut för gärningen står för den egna känslomässiga värderingen av gärningens betydelse. Det visar sig att det finns klara skillnader såväl mellan könen som mellan de olika åldersgrupperna. Överlag ligger de yngre respondenterna något lägre när det gäller deras uppskattningar av olika nedsättande beskrivningar även exempelvis skillnaden mellan hur bilder med naket/sexuellt innehåll bedöms ungefär lika kränkande och känslomässigt besvärliga för de båda åldersgrupperna. Den stora skillnaden finns istället när man jämför kvinnornas svar med männens. Det är tydligt att kvinnorna bedömer de olika nedsättande beskrivningarna som mer kränkande, och att de även tror att deras känslomässiga reaktioner skulle bli större om de drabbades av de olika nedsättande beskrivningarna, än vad männen uppger. De gärningar som bedöms som mest allvarliga är hot om våld, identitetsstöld och bilder med naket/sexuellt innehåll. När respondenterna har angett att reaktionen är allvarligare än kränkningen, kan detta svarsmönster tolkas som att respondenten vet att den aktuella nedsättande beskrivningen ur ett allmänt socialt eller juridiskt perspektiv inte är att betrakta som en så allvarlig kränkning, men att den ändå skulle sår och resultera i en stark känslomässig reaktion hos respondenten. Denna aspekt framträder exempelvis vid nedsättande beskrivningar av mer personlig och subjektiv natur som exempelvis de om personens utseende.

4.5 Ungdomars och unga vuxnas tilltro till rättsväsendets möjligheter att stävja kränkningar på nätet

När det gäller förtroendet för rättsväsendets förmåga att ta tillvara respondenternas intressen som brottsoffer vid händelse av att de råkar ut för en brottslig kränkning på nätet visar det sig finnas en relativt jämn svarsfördelning mellan könen. Att över 80 procent av respondenterna angett att rättsväsendet antingen ”Inte alls” eller ”I begränsad grad” skulle tillvarata deras intressen som brottsoffer än naturligtvis allvarligt och kan ses som ett underbetyg för rättsväsendet. Förtroendet för rättsväsendets förmåga att tillvarata de drabbades intressen bland respondenterna är en fråga som visar sig ha ett svarsmönster som kan ses som något överraskande då de yngre respondenterna (16-25 år) har en något högre tilltro till rättsväsendet än de övriga (16-40 år). De yngre kvinnorna är de som i högst utsträckning angett svarsalternativet ”Vet ej” och de äldre männen är de som i minst utsträckning valt detta svarsalternativ. Männen verkar överlag, både i svarsgruppen 16-25 år som 16-40 år, vara något mer negativa till rättsväsendets förmåga och beredskap att tillvarata deras intressen som brottsoffer. Det gäller främst de som helt saknar förtroende till denna förmåga och därmed angett svarsalternativet ”Inte alls” som angetts av ca 30 procent av männen i båda åldersgrupperna.

Tabell 8. I vilken utsträckning respondenterna tror att rättsväsendet skulle tillvarata deras intressen som brottsoffer om de råkar ut för en brottslig kränkning på nätet.

Ålder 16-40 år	Total	Man	Kvinna
Inte alls	28,9%	29,2%	28,5%
I begränsad grad	54,9%	55,2%	54,5%
Ganska väl	5,9%	6,5%	5,3%
Mycket väl	1,9%	1,5%	2,2%
Vet ej	8,5%	7,5%	9,5%
Svarande	1015	520	495

Ålder 16-25 år	Total	Man	Kvinna
Inte alls	27,8%	30,1%	25,7%
I begränsad grad	52,4%	52,3%	52,5%
Ganska väl	5,8%	5,2%	6,4%
Mycket väl	2,3%	2,6%	2%
Vet ej	11,6%	9,8%	13,4%
Svarande	395	193	202

Ett liknande svarsmönster som det ovan avseende rättsväsendets förmåga att tillvarata nätets brottsoffer framträder när respondenterna får besvara frågan om hur de bedömer rättsväsendets möjligheter att kunna hantera brottsliga kränkningar på nätet i allmänhet. Männen är tydligt mer negativa till rättsväsendets förmåga att hantera brottsliga kränkningar på nätet än kvinnorna och männen är också mindre osäkra på rättsväsendets möjligheter än vad kvinnorna ger uttryck för. Att en fjärdedel angett att rättsväsendets möjligheter inom området är obetydliga får betraktas som allvarligt och allvarlig kritik av rättsväsendet.

I stort uppvisar respondenterna ett liknande svarsmönster oberoende av ålder även om de yngre (16-25 år) är mer osäkra och i högre utsträckning angett svarsalternativet ”Vet ej”. Överlag verkar männen vara mer skeptiska till rättsväsendets möjligheter att hantera de aktuella gärningarna. Det är noterbart att det är genomgående mycket få (mellan 2-3 procent) som tror att rättsväsendets möjligheter att kunna hantera brottsliga kränkningar på nätet som ”Mycket väl”.

Tabell 9. Hur respondenterna bedömer rättsväsendets möjligheter att kunna hantera brottsliga kränkningar på nätet.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Obetydliga	25,5%	29,6%	21,2%
	I begränsad grad	49,4%	49%	49,7%
	Ganska väl	9,2%	8,8%	9,5%
	Mycket väl	2,7%	2,7%	2,6%
	Vet ej	13,3%	9,8%	17%
	Svarande	1015	520	495

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Obetydliga	23%	27,5%	18,8%
	I begränsad grad	45,6%	45,1%	46%
	Ganska väl	11,4%	11,4%	11,4%
	Mycket väl	2,3%	2,1%	2,5%
	Vet ej	17,7%	14%	21,3%
	Svarande	395	193	202

4.6 Ungdomars och unga vuxnas syn på möjliga lösningar

Frågan om samhällets och rättsväsendets roll och ansvar för att motverka näthat och andra kränkningar på nätet har diskuterats flitigt i media under senare år. Som svarsfördelningen visar finns det tydliga köns- och ålderskillnader hur respondenterna ser på kränkningssproblematiken. Särskilt gäller detta för de yngre männen som är mest avvisande inför tanken på ökade krafttag mot kränkningar på nätet. Skillnaderna mellan äldre och yngre kvinnor är små men även de yngre kvinnorna är något mer negativa mot idén än de äldre. Denna negativa hållning kan möjligen bero på att de yngre (16-25 år) respondenterna är mer medvetna om de svårigheter som finns att på ett effektivt sätt motverka kränkningarna på nätet. Det är dock en klar majoritet av respondenterna som anser att samhället i form av rättsväsende och myndigheter skall lägga resurser på att komma tillrätta med problem på grund av nätkränkningar. Att det finns en könsskillnad i svarsmönstren som visar att kvinnorna i högre utsträckning än männen anser att samhället och rättsväsendet behöver ta tag i problematiken kan tolkas mot bakgrund av att kvinnorna också ser allvarigare på nätkränkningarna än vad männen gör. Att frågan delvis är kontroversiell och komplex framgår av att ungefär 30 procent av alla respondenter antingen angett "Nej" eller "Vet ej".

Tabell 10. I vilken utsträckning respondenterna anser att samhället i form av rättsväsende och myndigheter skall lägga resurser på att komma tillrätta med problem på grund av nätkränkningar.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	70,2%	62,5%	78,4%
	Nej	15%	23,1%	6,5%
	Vet ej	14,8%	14,4%	15,2%
	Svarande	1015	520	495

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	65,6%	55,4%	75,2%
	Nej	17,5%	29%	6,4%
	Vet ej	17%	15,5%	18,3%
	Svarande	395	193	202

Som vi kunde se ovan fanns det ett tydligt stöd för att samhället och rättsväsendet borde ta krafttag mot näthat och kränkningar online. Det kan därför vara intressant hur respondenterna ser på företagens ansvar för att motverka de negativa sidor som följer av de tjänster de tillhandahåller. Det visar sig att respondenterna anser att företagen har ett ännu större ansvar att leva upp till än vad som gäller för samhället och rättsväsendet i övrigt. Särskilt gäller detta för kvinnorna som till 89 procent anser att företag som driver tjänster på nätet som Facebook, Twitter och Instagram skall lägga resurser på att

komma tillrätta med problem på grund av nätkränkningar. Männen verkar vara något mer avvaktande inför frågeställning överlag och de verkar således ta något lättare på problematiken än kvinnorna. Skillnaderna mellan de olika respondentgruppernas syn på företagets ansvar för att motverka problemen med kränkningar på nätet är relativt små men det är tydligt att kvinnorna är mer positiva till att motverka nätkränkningar än männen även om även en klar majoritet av männen stödjer en sådan ambition. I likhet med frågan om samhällets och rättsväsendets eventuellt ökade resurser på problemområdet så är de yngre respondenterna något mer restriktiva till idén om att företagen borde lägga mer resurser på problemen med kränkningar på nätet. Resultatet kan förvåna då man beaktar hur mycket tid som framförallt de yngre respondenterna lägger på de olika sociala forum/medierna.

Tabell 11. I vilken utsträckning respondenterna anser att företag som driver tjänster på nätet som Facebook, Twitter och Instagram skall lägga resurser på att komma tillrätta med problem på grund av nätkränkningar.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	84%	79,6%	88,7%
	Nej	7,3%	11,3%	3%
	Vet ej	8,7%	9%	8,3%
	Svarande	1015	520	495

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	82%	77,2%	86,6%
	Nej	8,1%	12,4%	4%
	Vet ej	9,9%	10,4%	9,4%
	Svarande	395	193	202

En tydlig könsskillnad framträder när det kommer till Brottsoffermyndighetens roll att kompensera de drabbade. Kvinnorna är klart mer positiva till denna möjlighet än männen. Att över 23 procent angett "Vet ej" kan tolkas mot bakgrund av att frågor om ersättningsrätt ofta ses som komplicerade och respondenten kan sakna den kunskap som frågan fordrar. Eftersom det idag finns mycket begränsade möjligheter för brottsoffer att få brottsskadeersättning utifrån nätkränkningar är svarsresultatet intressant. I synen på Brottsoffermyndighetens och brottsskadeersättningens betydelse för att ersätta de drabbade så finns det alltså klara könsskillnader som visar att kvinnorna är betydligt positivare till ökade brottsofferstöd än vad männen är medan ålderskillnaderna är försumbara.

Tabell 12. I vilken utsträckning respondenterna anser att Brottsoffermyndigheten bör ersätta de som drabbats av nätkränkningar (som förtal och förolämpning) på nätet.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	62,1%	53,1%	71,5%
	Nej	14,4%	23,7%	4,6%
	Vet ej	23,5%	23,3%	23,8%
	Svarande	1015	520	495

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Ja	61,8%	51,3%	71,8%
	Nej	14,4%	23,8%	5,4%
	Vet ej	23,8%	24,9%	22,8%
	Svarande	395	193	202

4.7 Ungdomars och unga vuxnas syn på nätkränkningar av hatbrottskaraktär

Nu återgår vi till respondenternas egna erfarenheter men tittar på kränkningar som innehåller hatbrott. Ofta är kränkningar på nätet av hatbrottskaraktär vilket innebär att de exempelvis innehåller nedsättande uttryck om personens ras eller sexuella läggning. Ur juridisk synvinkel är detta en kraftigt försvårande omständighet. Det är därför intressant att undersöka i vilken utsträckning som respondenterna har erfarenhet av denna typ av brott. Att mer än var femte respondent har angett att de antingen vid något enstaka tillfälle eller flera gånger har blivit utsatta för kränkningar genom hatbrott online får betraktas som anmärkningsvärt. Det är klart fler kvinnor än män som angett svarsalternativet "Vid något enstaka tillfälle" men det är klart fler män än kvinnor som angett

svarsalternativen ”Flera gånger” och ”Ofta”, så det är svårt att uttala sig om några tydliga tendenser eftersom det även kan handla om hur män och kvinnor definierar kränkningarna på olika sätt. Det visar sig att med lägre ålder hos respondenterna ökar erfarenheter av hatbrotten. De yngre männen anger i klart större utsträckning än såväl kvinnorna i åldersgruppen 16-26 år som 16-40 år att de har upprepade erfarenheter av kränkningar av hatbrottskaraktär.

Tabell 13. Kränkningar på nätet kan innehålla nedsättande uttryck om personers ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Hur ofta respondenterna någon gång har blivit utsatta för den typen av kränkning på nätet.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Aldrig	77,2%	77,2%	77,2%
	Vid något enstaka tillfälle	17,7%	15,7%	19,9%
	Flera gånger	3,8%	4,8%	2,6%
	Ofta	1,3%	2,3%	0,2%
	Svarande	1009	517	492

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Aldrig	67,9%	68,4%	67,5%
	Vid något enstaka tillfälle	24,7%	20,7%	28,5%
	Flera gånger	5,3%	6,7%	4%
	Ofta	2%	4,1%	0%
	Svarande	393	193	200

Att det finns könsskillnader i hur respondenterna bedömer kränkningar och ser på sin erfarenhet av hatbrott framgår av resultatet såg vi ovan. Nedan framkommer (enkätfrågan rör hur allvarligt respondenterna ser på hatbrott som sker på nätet) att kvinnor ser klart allvarligare på kränkningar som uttrycker hatbrott, det är exempelvis dubbel så många kvinnor än män som angett att det är ”Väldigt allvarligt” med kränkningar på nätet som uttrycker hat mot en person på grund av dennes ras, hudfärg, nationell eller etnisk ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Här finns således en skillnad mellan det officiella samhällets avståndstagande mot diskriminering, kränkningar och hatbrott och främst männens överseende med dessa gärningar.

Det visar sig att de äldre (svarsgruppen 16-40 år) kvinnorna ser mest allvarligt på denna typ av kränkning (ca 50 procent av de äldre kvinnorna har valt svarsalternativet ”Väldigt allvarligt”) medan de yngre männen har mest överseende med denna typ av kränkning (endast ca 18 procent av de yngre männen har valt svarsalternativet ”Väldigt allvarligt”). Könsskillnaderna inom den yngre (16-25 år) åldersgruppen är markant då det endast är 1,5 procent av de yngre kvinnorna som angett svarsalternativet ”Inte alls allvarligt” tillskillnad från de yngre männen där 10,4 procent valt detta svarsalternativ.

Tabell 14. Hur allvarligt respondenterna ser på kränkningar på nätet som uttrycker hat mot en person på grund av dennes ras, hudfärg, nationell eller etnisk ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Inte alls allvarligt	4,7%	8,1%	1%
	Lite allvarligt	10,5%	15,5%	5,3%
	Ganska allvarligt	17,2%	21,3%	13%
	Allvarligt	30,5%	30,2%	30,9%
	Väldigt allvarligt	37,1%	25%	49,8%
	Svarande	1009	517	492

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Inte alls allvarligt	5,9%	10,4%	1,5%
	Lite allvarligt	10,9%	15,5%	6,5%
	Ganska allvarligt	19,8%	24,9%	15%
	Allvarligt	31,6%	31,1%	32%
	Väldigt allvarligt	31,8%	18,1%	45%
	Svarande	393	193	200

Det framkommer att respondenterna anser att kränkningar som innehåller hatbrott är allvarligare än kränkningar utan denna faktor, men skillnaderna är inte så tydliga och stora. I likhet med svarsfördelningen ovan så ser kvinnorna allvarligare på de kränkningar utan hatbrottskaraktär är vad männen gör och denna könsskillnad får beskrivas som relativt markant. I stort uppvisas således ett liknande svarsmönster som frågorna ovan om kränkningar som innehåller hatbrott, respondenterna anser genomgående att hatbrotten gör kränkningarna allvarligare. Ur ett juridiskt perspektiv så är kränkningar som även innehåller hatbrott, och alltså uttrycker hat mot exempelvis någons hudfärg eller trosbekännelse, en kraftigt försvårande omständighet. Att nästan en fjärdedel av männen angett antingen svarsalternativen ”Inte alls allvarligt” eller ”Lite allvarligt” kan därför förvåna och här framträder således ett intressant och viktigt problemområde. Som tidigare framgått så har männen, både de äldre och de yngre, ett större mått av överseende med kränkningar på nätet än vad kvinnorna uppvisar. Överlag verkar även de yngre (16-25 år) respondenterna ha mer överseende med kränkningarna än de äldre (16-40) respondenterna.

Tabell 15. Hur respondenterna ser på kränkningar på nätet som uttrycker hat mot en person på grund av mer personliga egenskaper eller beteenden, men som inte har att göra med ras, hudfärg, nationell eller etnisk ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning etc.

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Inte alls allvarligt	4,7%	8%	1,2%
	Lite allvarligt	11%	15,9%	5,9%
	Ganska allvarligt	24,5%	31,7%	16,9%
	Allvarligt	29,7%	25,6%	33,9%
	Väldigt allvarligt	30,1%	18,8%	42%
	Svarande	1005	515	490

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Inte alls allvarligt	6,1%	11,4%	1%
	Lite allvarligt	10,7%	14,5%	7%
	Ganska allvarligt	27,7%	36,3%	19,5%
	Allvarligt	28,2%	21,2%	35%
	Väldigt allvarligt	27,2%	16,6%	37,5%
	Svarande	393	193	200

Enkäten innehöll även en fråga om respondenternas egna kännedom om personer som blivit kränkta på nätet på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Kvinnorna har något mer kunskap om att personer de känner har upplevt den beskrivna typen av kränkning i jämförelse med männen men överlag är könsskillnaderna relativt små för denna enkätfråga. I relation till hur få dömda personer det finns för brottstypen hatbrott får 2,4 procent betraktas som en relativt hög siffra på svarsalternativet ”Många” och sammanlagt är det hela 47,4 procent som i varierande grad angett att de känner någon som blivit kränkt på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Eftersom de yngre respondenterna i högre utsträckning än de övriga (16-40 år) tillbringar sin tid på nätet och är aktiva med sociala media så är det inte överraskande att de yngre (16-25 år) respondenterna också i högre utsträckning känner någon som blivit kränkt på nätet på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Skillnader återfinns även på könsnivå hos svarsgruppen 16-25 år och även den skillnaden kan förklaras av att kvinnorna är mer aktiva inom sociala media. Att hela 64 procent av de unga (16-25 år) kvinnliga respondenterna anger i varierande grad att de känner någon som blivit kränkt på nätet med hatbrottskaraktär får ses som en relativt hög andel.

Tabell 16. I vilken utsträckning respondenterna känner någon som blivit kränkt på nätet på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet?

Ålder 16-40 år		Total	Man	Kvinna
	Ingen	52,6%	55,3%	49,8%
	Några enstaka	36,1%	33,6%	38,8%
	Flera stycken	8,9%	8,5%	9,2%
	Många	2,4%	2,5%	2,2%
	Svarande	1005	515	490

Ålder 16-25 år		Total	Man	Kvinna
	Ingen	39,4%	43%	36%
	Några enstaka	45,3%	42%	48,5%
	Flera stycken	12,5%	11,9%	13%
	Många	2,8%	3,1%	2,5%
	Svarande	393	193	200

4.8 Kartläggning av sociala normer avseende kränkningar trakasserier och hot på nätet

4.8.1 Att mäta sociala normers styrka och förmåga att påverka beteende

Den modell som använts i det här projektet för att mäta sociala normers styrka har tagits fram vid rättssociologiska institutionen i Lund och bygger på den socialpsykologiska teorin Theory of Planned Behaviour. Modellen har testats i ett antal olika projekt och förankrats genom internationella publikationer. Modellen utgår från följande definition av normbegreppet: (a) normer är imperativ; (b) socialt reproducerade; och (c) utgör individens uppfattning avseende omgivningens förväntningar på det egna beteendet. Kortfattat kan man säga att modellen bygger på att respondenterna svarar på två typer av frågor:

- I vilken utsträckning anser följande personer att du skall (...)?
- I vilken utsträckning anser du att följande personers åsikter om ditt beteende avseende (...) är viktiga?

De båda frågetyperna är utformade så att de skall ge två perspektiv. Den första frågetypen genererar data om hur respondenterna uppfattar att olika omgivningsrepresentanter förväntar sig att respondenterna skall handla i givna situationer. Det kan exempelvis handla om i vilken utsträckning respondenten tror att hennes grannar förväntar sig att hon skall låta bli att kränka människor på nätet. Den andra frågetypen genererar data om hur respondenterna värderar de olika omgivningsrepresentanternas handlingsdirektiv. Det kan exempelvis handla om i vilken utsträckning respondenten värderar grannarnas åsikter som väsentliga då hon avgör om hon skall låta bli att kränka människor på nätet. En matematisk sammanvägning av de båda perspektiven ger en värdering av i vilken utsträckning normer är delaktiga i det beslutsunderlag som individer har att förhålla sig till då de fattar beslut om hur de skall agera i olika situationer. De personer eller grupper i omgivningen som respondenterna i den här studien har haft att reflektera över är:

- (a) Mamma
- (b) Pappa
- (c) Andra nära släktingar
- (d) Partner
- (e) Vänner
- (f) Bekanta på nätet
- (g) Lärare/chefer
- (h) Grannar
- (i) Ytligt bekanta

Respondenterna har värderat respektive omgivningsrepresentant på en skala mellan 1-7 både vad gäller (a) i vilken utsträckning respondenterna tror att dessa personer/grupper skulle fördöma dem (bli irriterade eller arga) om det framkom att respondenterna har kränkt någon annan person på nätet; och (b) i vilken utsträckning respondenterna anser att dessa personers/grupper åsikter om deras beteende på nätet är viktiga. Svaren har bearbetats matematiskt och vägts samman till ett värde avseende normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet. Resultatet redovisas i 10 datablad (ett för varje urvalsgrupp) som innehåller fyra element: Den första tabellen i respektive datablad visar en sammanställning över hur respondenterna tillsammans bedömer respektive omgivningsrepresentants reaktion på nätkränkningar (normstyrka); samt hur respondenterna värderar respektive omgivningsrepresentants åsikter (mottaglighet); och slutligen en sammanvägning av dessa båda för respektive omgivningsrepresentant (påverkansstyrka). De två därpå följande tabellerna i respektive datablad visar i detalj hur många respondenter som angett respektive värde på skalan 1-7 för respektive omgivningsrepresentant. Slutligen redovisar normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet för den urvalsgrupp som ingår i databladet.

4.8.2 Sociala normer - urval: alla

Tabell 17. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.62	4.77	3.83
(b) Pappa	5.34	4.58	3.50
(c) Andra nära släktingar	5.04	4.09	2.94
(d) Partner	5.61	5.31	4.26
(e) Vänner	5.23	4.96	3.70
(f) Bekanta på nätet	4.68	4.10	2.74
(g) Lärare/chefer	5.03	4.10	2.95
(h) Grannar	3.80	3.00	1.63
(i) Ytligt bekanta	3.90	3.00	1.67
Medelvärde	4.92	4.21	

Tabell 18. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	(j)
1	32	38	37	28	34	53	40	155	117	32
2	21	32	41	22	51	45	55	101	109	21
3	50	53	82	38	55	90	69	92	131	50
4	97	118	155	84	141	165	125	164	193	97
5	122	133	183	100	181	146	157	90	122	122
6	181	149	162	148	188	115	172	76	71	181
7	373	302	232	320	281	164	222	119	116	373

Tabell 19. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)	(j)
1	101	109	136	64	75	113	149	291	275	101
2	59	58	102	25	43	72	81	126	151	59
3	69	74	88	33	72	99	88	101	118	69
4	123	131	189	104	149	185	156	134	148	123
5	135	116	142	89	159	130	121	64	64	135
6	136	118	90	145	177	100	110	48	51	136
7	254	215	152	297	252	112	146	76	67	254

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.18**

4.8.3 Sociala normer - urval: kvinnor

Tabell 20. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.98	5.32	4.55
(b) Pappa	5.77	5.09	4.19
(c) Andra nära släktingar	5.47	4.46	3.49
(d) Partner	5.92	5.74	4.85
(e) Vänner	5.78	5.50	4.54
(f) Bekanta på nätet	5.10	4.49	3.28
(g) Lärare/chefer	5.43	4.60	3.57
(h) Grannar	4.06	3.30	1.92
(i) Ytligt bekanta	4.17	3.31	1.97
Medelvärde	5.30	4.65	

Tabell 21. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	8	10	8	7	9	16	15	69	46
2	4	9	11	7	10	18	19	41	48
3	14	13	30	13	13	24	22	32	53
4	37	48	64	37	46	69	45	81	94
5	58	62	79	43	74	68	66	43	68
6	85	72	97	73	110	67	90	40	38
7	221	189	149	188	192	103	143	74	71

Tabell 22. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	19	27	47	15	16	37	46	114	106
2	24	25	40	10	14	27	27	51	70
3	23	25	37	10	18	33	35	51	59
4	56	58	90	46	61	87	72	71	79
5	70	61	77	37	78	71	66	31	36
6	75	65	53	77	101	50	64	25	28
7	156	130	92	176	163	71	92	47	44

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.78**

4.8.4 Sociala normer - urval: män

Tabell 23. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.27	4.26	3.21
(b) Pappa	4.93	4.13	2.91
(c) Andra nära släktingar	4.63	3.73	2.47
(d) Partner	5.30	4.91	3.72
(e) Vänner	4.69	4.44	2.98
(f) Bekanta på nätet	4.31	3.77	2.32
(g) Lärare/chefer	4.68	3.36	2.43
(h) Grannar	3.56	2.74	1.40
(i) Ytligt bekanta	3.64	2.71	1.41
Medelvärde	4.56	3.81	

Tabell 24. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	24	28	29	21	25	37	25	86	71
2	17	23	30	15	41	27	36	60	61
3	36	40	52	25	42	66	47	60	78
4	60	70	91	47	95	96	80	83	99
5	64	71	104	57	107	78	91	47	54
6	96	77	65	75	78	48	82	36	33
7	152	113	83	132	89	61	79	45	45

Tabell 25. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	82	82	89	49	59	76	103	177	169
2	35	33	62	15	29	45	54	75	81
3	46	49	51	23	54	66	53	50	59
4	67	73	99	58	88	98	84	63	69
5	65	55	65	52	81	59	55	33	28
6	61	53	37	68	76	50	46	23	23
7	98	85	60	121	89	41	54	29	23

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **2.67**

4.8.5 Sociala normer - urval: 16-20 år

Tabell 26. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.85	4.78	3.97
(b) Pappa	5.53	4.50	3.56
(c) Andra nära släktingar	4.96	3.78	2.68
(d) Partner	5.39	5.00	3.85
(e) Vänner	4.83	4.79	3.31
(f) Bekanta på nätet	2.72	3.92	1.52
(g) Lärare/chefer	4.96	3.56	2.53
(h) Grannar	3.38	2.46	1.19
(i) Ytligt bekanta	3.53	2.72	1.37
Medelvärde	4.57	3.95	

Tabell 27. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	6	7	9	6	12	17	10	37	31
2	4	6	10	7	17	15	12	27	27
3	2	6	14	8	11	19	10	23	27
4	19	22	26	8	26	27	24	22	28
5	22	29	41	21	36	0	34	17	21
6	35	30	32	21	26	0	30	12	11
7	86	70	40	47	46	0	43	17	18

Tabell 28. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	15	20	30	10	11	17	38	67	61
2	14	13	23	9	12	20	20	29	27
3	17	20	18	9	16	25	20	18	24
4	26	24	35	12	27	28	31	23	29
5	29	29	26	18	39	22	20	10	9
6	24	23	13	31	29	17	16	5	8
7	49	38	22	33	37	16	17	5	8

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **2.87**

4.8.6 Sociala normer - urval: 21-25 år

Tabell 29. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.77	4.78	3.95
(b) Pappa	5.30	4.62	3.50
(c) Andra nära släktingar	4.90	4.09	2.87
(d) Partner	5.45	5.09	3.96
(e) Vänner	5.14	4.83	3.55
(f) Bekanta på nätet	4.34	3.81	2.36
(g) Lärare/chefer	4.72	3.99	2.69
(h) Grannar	3.44	2.96	1.46
(i) Ytligt bekanta	3.73	3.11	1.65
Medelvärde	4.67	4.14	

Tabell 30. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	4	10	8	7	9	16	8	42	29
2	3	6	8	6	11	6	19	22	21
3	12	9	21	7	9	22	13	17	30
4	21	31	34	19	30	44	31	28	36
5	24	32	41	20	44	32	34	13	24
6	30	32	26	20	35	15	40	15	8
7	92	65	45	61	54	25	29	19	24

Tabell 31. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	23	24	26	17	18	29	30	58	47
2	12	14	20	5	9	14	19	25	37
3	10	14	22	5	13	23	18	22	24
4	31	29	44	27	33	43	37	31	32
5	28	25	23	18	38	28	26	9	13
6	25	24	14	27	36	12	20	6	8
7	57	51	35	53	45	18	26	17	17

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.04**

4.8.7 Sociala normer - urval: 26-30 år

Tabell 32. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.46	4.76	3.70
(b) Pappa	5.15	4.56	3.54
(c) Andra nära släktingar	4.94	3.98	2.68
(d) Partner	5.57	5.32	3.85
(e) Vänner	5.16	4.96	3.31
(f) Bekanta på nätet	4.63	3.89	1.52
(g) Lärare/chefer	3.95	4.14	2.53
(h) Grannar	3.69	2.94	1.19
(i) Ytligt bekanta	3.92	2.85	1.37
Medelvärde	4.83	4.16	

Tabell 33. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	6	9	10	4	5	10	9	30	24
2	4	8	6	3	7	8	11	18	17
3	13	15	15	7	13	17	15	13	24
4	18	19	37	22	35	33	27	46	41
5	36	33	31	25	36	28	29	20	32
6	41	30	37	37	40	21	29	13	13
7	60	52	39	56	46	28	44	15	19

Tabell 34. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	19	23	28	12	15	25	30	60	54
2	15	15	23	6	9	18	17	24	38
3	15	11	15	7	12	17	13	22	26
4	24	31	44	28	35	42	33	29	27
5	24	15	30	15	26	26	31	10	11
6	37	30	20	27	40	14	14	7	9
7	47	43	24	66	49	19	34	16	11

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.10**

4.8.8 Sociala normer - urval: 31-35 år

Tabell 35. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.35	4.79	3.65
(b) Pappa	5.23	4.65	3.47
(c) Andra nära släktingar	5.11	4.31	3.15
(d) Partner	5.72	5.51	4.50
(e) Vänner	5.42	5.15	3.99
(f) Bekanta på nätet	5.08	4.26	3.21
(g) Lärare/chefer	5.16	4.40	3.25
(h) Grannar	4.13	3.25	1.92
(i) Ytligt bekanta	4.19	3.26	1.95
Medelvärde	5.08	4.42	

Tabell 36. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	11	7	5	5	5	6	10	26	14
2	5	6	9	2	4	5	5	11	17
3	11	11	16	7	15	17	13	21	25
4	20	28	30	24	26	31	24	32	52
5	22	21	40	16	34	33	28	18	20
6	39	31	29	33	36	29	33	15	15
7	60	50	50	73	65	44	49	31	28

Tabell 37. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	21	20	25	13	13	17	25	54	48
2	8	6	12	2	5	12	10	17	25
3	12	14	19	5	16	20	16	24	29
4	23	26	36	19	28	34	30	23	24
5	33	31	31	20	25	27	28	14	16
6	23	18	25	32	41	32	29	16	11
7	48	40	31	68	57	25	31	17	19

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.36**

4.8.9 Sociala normer - urval: 36-40 år

Tabell 38. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.64	4.77	3.84
(b) Pappa	5.51	4.60	3.62
(c) Andra nära släktingar	5.27	4.24	3.20
(d) Partner	5.82	5.57	4.63
(e) Vänner	5.53	5.04	3.98
(f) Bekanta på nätet	5.09	4.43	3.22
(g) Lärare/chefer	5.36	4.37	3.34
(h) Grannar	4.29	3.36	2.04
(i) Ytligt bekanta	4.10	3.03	1.77
Medelvärde	5.18	3.29	

Tabell 39. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	5	5	5	6	3	4	3	20	19
2	5	6	8	4	12	11	8	23	27
3	12	12	16	9	7	15	18	18	25
4	19	18	28	11	24	30	19	36	36
5	18	18	30	18	31	26	32	22	25
6	36	26	38	37	51	33	40	21	24
7	75	65	58	83	70	45	57	37	27

Tabell 40. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	23	22	27	12	18	25	26	52	65
2	10	10	24	3	8	8	15	31	24
3	15	15	14	7	15	14	21	15	15
4	19	21	30	18	26	38	25	28	36
5	21	16	32	18	31	27	16	21	15
6	27	23	18	28	31	25	31	14	15
7	53	43	40	77	64	34	38	21	12

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **3.44**

4.8.10 Sociala normer - urval: aktiva på sociala medier mer än 5 timmar per dygn

Tabell 41. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.29	4.42	3.34
(b) Pappa	4.81	4.21	2.89
(c) Andra nära släktingar	4.78	3.41	2.34
(d) Partner	5.03	4.83	3.47
(e) Vänner	4.98	4.76	3.39
(f) Bekanta på nätet	4.35	4.25	2.64
(g) Lärare/chefer	4.89	3.89	2.72
(h) Grannar	3.07	2.98	1.31
(i) Ytligt bekanta	3.33	2.91	1.39
Medelvärde	4.50	3.96	

Tabell 42. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	3	5	2	1	4	5	3	8	9
2	1	2	4	5	5	5	4	12	10
3	3	6	8	3	4	6	2	8	7
4	10	8	7	6	5	6	8	7	11
5	5	4	9	3	6	10	7	2	1
6	7	9	6	6	9	5	11	0	2
7	19	14	13	13	17	9	10	5	6

Tabell 43. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	9	7	11	5	4	6	9	15	15
2	5	4	10	4	4	3	6	8	10
3	0	7	4	2	2	7	2	4	5
4	10	10	11	3	11	9	11	7	7
5	8	5	8	5	9	10	7	4	5
6	4	4	1	10	11	6	4	2	1
7	14	11	6	11	10	7	7	4	4

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **2.73**

4.8.11 Sociala normer - urval: aktiva på sociala medier mer än 0 timmar per dygn

Tabell 44. Respondenternas uppfattning avseende omgivningsrepresentanterna, redovisat som normstyrka och mottaglighet samt en sammanvägning i form av normens påverkansstyrka.

Omgivningsrepresentanter	Normstyrka	Mottaglighet	Påverkansstyrka
(a) Mamma	5.36	4.28	3.28
(b) Pappa	5.15	4.39	3.22
(c) Andra nära släktingar	4.80	3.73	2.56
(d) Partner	5.17	4.78	3.53
(e) Vänner	4.90	4.18	2.93
(f) Bekanta på nätet	4.76	3.72	2.53
(g) Lärare/chefer	4.89	3.96	2.76
(h) Grannar	3.88	3.08	1.70
(i) Ytligt bekanta	3.68	2.98	1.57
Medelvärde	4.73	3.90	

Tabell 45. Respondenternas uppfattning om omgivningsrepresentanternas syn på frågan om nätkränkningar.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	3	6	5	6	4	4	8	14	12
2	2	1	3	2	7	1	5	7	14
3	8	3	11	3	11	5	7	9	8
4	10	8	11	5	7	10	6	8	9
5	5	8	9	7	5	5	9	8	6
6	10	9	12	8	15	5	13	5	6
7	29	20	18	21	22	12	23	13	11

Tabell 46. Respondenternas värdering av omgivningsrepresentanternas uppfattning.

Koef.	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	11	10	14	9	10	12	14	26	24
2	7	4	16	2	9	9	7	9	12
3	8	5	7	4	10	4	13	6	4
4	8	8	7	8	12	10	7	7	9
5	9	8	5	4	5	4	5	4	2
6	10	9	9	10	12	6	8	5	6
7	15	13	13	18	14	9	15	9	7

Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet: **2.77**

4.8.12 Sociala normer - kommentarer

Studien avser att utröna i vilken utsträckning det existerar sociala normer i samhället som fördömer kränkningar på nätet, hur starka de är och vem/vilka det i så fall är som utövar den informella sociala kontrollen. Den modell som använts för undersökningen bygger på en ambition att förstå i vilken utsträckning olika omgivningsrepresentanter utövar påtryckning samt hur människor värderar betydelsen av dessa påtryckningar. Det här uttrycks i termer av normstyrka (sänd), mottaglighet samt en sammanvägning (påverkansstyrka) för respektive omgivningsrepresentant – samtliga värden redovisade på en skala 1-7. Det är alltså samtliga respondenter (omkring 1000) samlade syn de olika omgivningsrepresentanterna som redovisas. Om man vill få en snabb överblick över normens förmåga att påverka beteenden tittar man på det slutgiltiga värdet (återfinns nederst på databladet) *Normens förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet*, vilket är ett sammanvägt värde där samtliga respondenter (inom ett visst urval) värden för de olika omgivningsrepresentanterna vägs samman till ett enda värde mellan 1-7. Om man vill få en bild av vilka omgivningsrepresentanter som utövar mest inflytande på beteenden så skall man läsa av den högra stapeln med värden för tabell 17 (urval alla). Det framkommer då att omgivningsrepresentanten ”Partner” har den högsta påverkansstyrkan med ett värde på 4,26 (på skalan 1-7) medan den lägsta påverkansstyrkan utgörs av omgivningsrepresentanten ”Grannar” med en påverkansstyrka på 1,63. Detta betyder att respondenterna har uppgivit att deras partner har störst betydelse för deras agerande rörande kränkningar på nätet medan deras grannar spelar en betydligt mindre roll i detta hänseende. Tittar vi sedan på normstyrka och mottaglighet så framträder det att normstyrkan är högst (5,62) för omgivningsrepresentanten ”Mamma” men eftersom mottagligheten för omgivningsrepresentanten ”Mamma” endast är 4,77 i jämförelse med 5,31 för omgivningsrepresentanten ”Partner” så har inte omgivningsrepresentanten ”Mamma” så stor påverkansstyrka som ”Partner” har.

Längst ner på sidan återfinns som sagt var ett värde som beskriver normens generella förmåga (på en skala 1-7) att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet. För urvalsgrupp ”alla” så gäller att normens beteendepåverkan är 3,18 när det gäller kränkningar på nätet (en norm som fördömer kränkningar på nätet). För att man skall få en bild av vad detta innebär så kan man jämföra med framräknad beteendepåverkan för andra normer i samhället. Ett exempel som de flesta kan relatera till är olika beteenden i vägtrafiken. Vi vet exempelvis att de sociala normerna för rattfylleri är stränga och de allra flesta väljer också att följa nykterhetsbestämmelserna när de kör bil. Om man bryter mot dessa regler så blir det sociala fördömandet kraftigt. Tidigare studier visar att normens beteendepåverkan avseende nykterhetsbestämmelserna har ett värde på 4,80. Om man tar ett annat aktuellt exempel nämligen fildelning av upphovsrättskyddat material över internet så visar studier att normens beteendepåverkan är 1 (egentligen mindre än 1) och att det därmed inte existerar några sociala normer till stöd för upphovsreglerna på det här området; och snart sagt alla ungdomar i Sverige ägnar sig åt att dela musik och filmer över nätet. Normens beteendepåverkan vad gäller kränkningar på nätet kan närmast jämföras med hastighetsöverträdelser i vägtrafiken som i studier har visat sig ligga på 3,76 (att jämföra med nätkränkningarnas värde på 3,18). Det här är en nivå där det visserligen föreligger en tydlig social norm - men den är inte tillräckligt stark för att alla (eller nästan alla) skall rätta sig efter den. Det här är också en nivå där det föreligger tillräcklig konsensus i samhället om vad som är rätt och fel för att ge legitimitet åt tydligare signaler från rättssamhället. Med tiden kan tydligare rättsliga signaler ge upphov till stärkta sociala normer (och på längre sikt attitydförändringar). Om de sociala normerna skulle vara väsentligt svagare (som för fildelning) så blir skärpta lagar problematiska och det uppstår legitimitetsdebatter.

Väljer vi att titta på om det finns några könsskillnader mellan hur männen och kvinnorna har bedömt de sociala normernas styrka i relation till kränkningar på nätet framträder att de kvinnliga respondenterna indikerar en högre styrka vad gäller den sociala normens beteendepåverkan (3,78) än vad som är fallet för männen (2,67). Denna könsskillnad brukar återkomma vid liknande undersökningar och återfinns exempelvis vid den ovan nämnda undersökningen om sociala normer och regelefterlevnad inom trafiksäkerhetsområdet. Samtidigt så har både de kvinnliga och de manliga respondenterna uppgett att deras partner har störst påverkansstyrka även om nivåerna skiljer sig åt (4,85 för de kvinnliga respondenterna och 3,72 för de manliga).

Respondenternas ålder verkar spegla en viktig betydelse för hur de anger sina omgivningsrepresentanters normstyrka, dess mottaglighet och den sammanlagda påverkansstyrkan. För de yngsta respondenterna, de mellan 16-20 år, visar det sig att ”mamma” är den viktigaste normkällan (påverkansstyrkan är för ”mamma” 3,97) och alltså inte ”partner” som vi såg ovan gällde för alla respondenter och när respondenternas svar är uppdelat på kön. För de yngsta respondenterna gäller också att normens förmåga att påverka individers beteende mot att inte kränka på nätet är relativt låg, endast 2,87. Om vi jämför med de övriga ålderskategorierna så ser det ut så här avseende normens allmänna förmåga att påverka beteendet: åldersgruppen 21-25: 3,04, åldersgruppen 26-30: 3,10, åldersgruppen 31-35: 3,36 och åldersgruppen 36-40: 3,44. Normens betydelse för respondenternas beteende i relation till kränkningar på nätet ökar alltså i takt med respondentens ålder. Man kan också se att omgivningsrepresentanten ”partner” spelar en växande roll från en påverkansstyrka på 3,85 för de yngsta respondenterna, 3,96 för de näst yngsta (26-30 år) till 4,50 och 4,63 för de

två äldsta respondentgrupperna (31-35 år respektive 36-40 år). Resultatet kan tolkas som att med växande ålder blir individens partner allt viktigare som normkälla medan för de yngsta så spelar istället respondentens mamma störst roll. Det finns även intressant skillnad om man jämför de yngsta respondenterna (16-20 år) med de äldsta (36-40 år) och hur de har uppskattat normstyrkan och sin mottaglighet för normerna utifrån de medelvärden som anges. Det visar sig att med ökad ålder uppger respondenterna ett svarsmönster som innebär att de uppger en högre normstyrka medan medelvärdet för mottagligheten är lägre än för de yngsta. Så samtidigt som de yngsta respondenterna har ett lägre medelvärde avseende normstyrkan så är de mer mottagliga för omgivningsrepresentanterna, vilket är positivt om man vill påverka dem genom deras omgivning, och den högsta mottagligheten från omgivningsrepresentanterna återfinns hos de ungas egna vänner och deras mamma.

4.8 Exempel på reflektioner från respondenter 16-25 år

Nedanstående citat är hämtade från en avslutande öppen fråga där respondenternas gavs möjlighet att fritt beskriva situationer där de upplevt kränkningar på nätet.

”Tror det är mycket vanligare att bli kränkt på nätet och i samhället i överhuvudtaget när man är yngre. Det finns ett helt annat behov att passa in och vara som alla andra då, vilket bl.a. kan skapa en osäkerhet och ett behov av bekräftelse. Kan dock inte komma på någon speciell situation som jag själv känt mig kränkt av någon annan skrivit eller lagt ut på nätet. Skulle då kanske vara på någon chattsida någon gång, då när man var yngre och det där med att chatta med helt okända kändes både nytt och spännande. Kränkningar på nätet, är med stor säkerhet mycket vanligare idag än för några år sedan. Men jag tror som sagt att det förekommer oftare bland de yngre, som är mer impulshandlande och har behov av att snabbt kunna uttrycka sina åsikter. Och att kränka och trycka ner någon, kan vara ett sätt att försöka höja sin egen ställning och popularitet.”

”Som kvinna stöter man ofta på kränkande saker på de sociala medierna. Otaliga gånger har jag fått meddelanden som berör sexuella hotelser. ’Du är en smutsig liten hora om du inte ligger med mig och jag kommer säga till alla att du är det. Gör som jag säger.’, ’Hade du inte haft så stora bröst så hade ingen kille ens tyckt att du var snygg’, ’Du förstår väl att det bara är din kropp jag vill åt’ och liknande meddelanden är inte alls sällan förekommande i min meddelande-inkorg. Det är absolut inte okej, men vad ska jag - en liten 17-årig tjej göra åt saken när inte ens polisen kan göra något åt det?”

”Efter ett tidigare avslutat förhållande så skrev min ex-pojkväns syster ett 4 sidor långt inlägg i sin blogg om mig. Där hon vred och överdrev sanningen, samt hittade på helt egna händelser från mig och mitt ex's förhållande och historia. Där försökte hon få mig att framstå som psykiskt störd på något sätt. Även hennes vänner kommenterade henne och höll med, om att jag var precis som hon sa. De här människorna har fortfarande inte träffat mig utan bara hört det hon sa. Hon har/hade en ganska populär blogg. Vilket gjorde detta extra jobbigt.”

”Små, omogna. Men fortfarande väldigt kränkande kommentarer från okända människor är väldigt vanligt och är något jag stöter på dagligen. Inte nödvändigtvis riktade mot mig dock.”

”Situationer då folk skriver sexistiska, homofobiska eller rasistiska saker på nätet. Det är kränkande även fast man inte nödvändigtvis hör till den gruppen som blir utsatt själv.”

”På Facebook, när någon skriver om att det är viktigt att inte köpa äkta päls eller köpa kött från utlandet och liknande etiska problem, och folk hatar på den personen och säger att folk som bryr sig om djur är värdelösa och borde dö och att tjejer ska hålla käften och stanna i köket- som vegetarian och tjej så blir jag rädd över att folk reagerar så kraftigt och kränker någon bara för att den uttryckte en åsikt lugnt och kränker den personen bara för att det råkar vara en tjej - jag blir rädd över att folk kommer behandla mig så också om jag vågar stå upp för något. Jag känner mig kränkt för att dessa folk vill underminera jämställdheten mellan kvinnor och män.”

”När jag gick på gymnasiet var det en lärare på en systerskola till min skola som skickade ett par mejl till mig sent en natt om att vi borde gå ut och ta en öl ihop, mm. Ju senare mejlen kom, ju mer alkoholförvädd verkade han vara.

Vi hade träffats på skolaktiviteter någon gång, men absolut inte haft någon speciell kontakt. Jag kommer ihåg att jag tyckte det var väldigt jobbigt och ville absolut inte se eller prata med honom igen.”

”När jag hade en blogg fick jag ibland kommentarer som jag blev kränkt av. Minns inte riktigt innehållet i kommentarerna, men jag spårade ip-adressen och såg att de kom från en person jag kände.”

”När jag gick i sjuan och hade en blogg. Hade skrivit att jag hoppade på kryckor. Fick då en kommentar som präglade hela mitt liv: Du är så tjock så hela skolan skallrar när du hoppar feta kossa. Det fick mig om må jättedåligt.”

”Det har publicerats vissa sexuella bilder på mig på ett visst antal hemsidor. När jag fick veta detta kände jag mig mycket kränkt och illa berörd.”

”Känner mig inte kränkt. Så gott som allt skitsnack på internet är som sagt skitsnack och kommer aldrig påverka mitt verkliga liv.”

”Kommer bara ihåg då jag var liten och en tjej kommenterade på alla mina bilder hur ful jag var. Då var jag så pass osäker i mig själv att jag tog väldigt illa upp.”

”En bekant lade ut en bild på mig som hon hade tagit utan att jag visste om det. Bilden var tagen underifrån så mina underkläder syntes. Jag kände mig väldigt kränkt och bad henne genast ta bort den. Hon verkade inte tycka att det var så farligt men tog efter ett litet tag bort bilden.”

”Jag kände mig kränkt när jag var ihop med mitt ex och fick veta att han hade filmat mig när vi hade sex och lagt ut det på nätet och visat för sina kompisar. Kände mig både ledsen och rädd för vad andra skulle tycka om mig.”

”Jag har vid ett flertal tillfällen fått anonyma meddelanden om att jag är en ’hora’, ’ful’, ’slyna’. Det är vardagsmat för tjejer, och ibland killar, i ung ålder och behöver göras något åt NU.”

”En före detta klasskompis skrev på facebook att jag var tjock som en status så var det riktigt kränkande. Förstod ej syftet med det hela. Kändes riktigt onödigt och han ville bara ha uppmärksamhet och så klart så tog jag illa upp....”

”Jag har känt mig kränkt av när folk har delat rasistiska eller nazistiska bilder, åsikter eller sidor på facebook t.ex. Eller när en gammal bild från en fylla kom upp på facebook, visserligen utan att jag blev taggad, då facebook äger rättigheterna till bilderna som folk lägger upp. Det var en osmickrande bild som borde vara privat och som jag inte kan stå för i dagens läge.”

”Har vid ett tillfälle blivit av med inloggningsuppgifterna till en chattklient, varefter personen kränkt en av mina nära vänner bland annat genom öknamn riktade mot dennes partner. Detta löstes sedan snabbt, men det faktum att personen fick mig att framstå som ett sånt svin var förfärligt. Det är nog det enda som påverkat mig direkt via internet.”

”För många situationer för att kunna bestämma mig om vilken gång jag ska välja. Tex att personer har sagt att jag är tjock, ful, äcklig och inte värd att leva osv.”

”Folk har kallat mig allt från patetisk till hora. Att lägga ut fina bilder på sig själv & att man är den bredvid som blev ful är väldigt störande & illa berörande. En bra vän ser till att man är bekväm med bilden.”

”Folk har "smygfotat" och publicerat på nätet med kränkade, hånande, sexuella och förnedrande kommentarer. Inte bara mig utan mina anhöriga och sedan öppet diskuterat och trott sig ha rätt att bedöma oss, för att tex. kalla någon en "inkompetent idiot" utan att ha någon bakgrund till detta mer än en film/bild etc. Otroligt kränkande att andra människor tar sig tid att sitta och kommentera och döma ut en utifrån någon ytligt och ej källgranskad information från nätet. Även kränkande att tex. framtida arbetsgivare kan hitta den informationen.”

”En person i min klass på högstadiet (kring 2004) skrev en lista som hon kallade ’veckans’, där veckans dåliga saker listades av henne. Jag blev beskriven som "veckans wannabe" och hon hånade min utseende öppet på internet så att vem som helst kunde läsa. Det gjorde mig upprörd.”

”En kille tog kort på mig i smyg när jag satt i badkaret och rakade benen, han skrev att de va så hårigt och att jag inte rakat mig på länge mm. De var kränkande för mig.”

”En kille la ut en privat bild där jag poserade naken med händerna för könet på min sponsors facebook sida, där han även la till en opassande text. (Jag är elitidrottare och har ett professionellt kontrakt)”

”Publicering av bilder utan mitt medgivande. Främst pga att det oftast vid publikation på nätet innebär att de alltid kommer att finnas kvar på något sätt och man ger upp alla rättigheter till bilderna så de kan återanvändas av vem som helst när som helst.”

”En gång så lag jag ut en bild på mig på instagram på Eritreas national dag. Det var en bild där jag smila och så såg man Eritreas flagga i bakgrunden. Under bilden hade jag skrivit "Eritrea independence day, soo happy" då var det ett anonymt konto som kommenterade 'it was better when u were a colony cause black people don't know how to rule a country' jag svarade senare med att säga 'who the fuck are you and you don't know nothing about my country' personen svarade senare 'i'm a white, proud guy nigger whore' och då blocker jag honom.”

”Jag har känt mig kränkt när människor har lagt ut fula/pinsamma bilder som jag velat att de tar bort men att de inte gör det. Då har jag även anmält bilderna (facebook) men det har inte hänt nåt. Jag har även blivit utsatt för rasistiska påhopp och det är inte så trevligt eftersom på nätet kan alla se det. Det är som att ständigt bli påmind och oroad över det.”

”En annan person lade ut bilder på mig som var redigerade till att få mig att framstå som ointelligent och med vissa sexuella anspelningar och lade till kränkande kommentarer om detta.”

”Det lades ut ett fåtal bilder på mig naken med kommentarer om min kropp. Dessa togs bort relativt snabbt dock.”

Rekommenderad läsning

Baker, R. (2011) *Defamation Law And Social Attitudes. Ordinary Unreasonable People*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

Collins, M. (2010) *The Law of Defamation and The Internet*, Oxford University Press, Oxford.

Fanti, K., A., Demetriou, A., G., Hawa, V., V. (2012) A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors. *European Journal of Developmental Psychology*. Mar 2012, Vol. 9 Issue 2, p. 168-181. 14p.

Findahl, O. (2013) *Svenskarna och internet 2013*, .se, Stockholm.

d'Haenens, L., Vandoninck, S., & Donoso, V. (2013) *How to cope and build online resilience? EU Kids Online Network*, London.

Hua, L., L. (2012) Sexting and social media in today's adolescent: Peer norms, problems, and provider responsibility, *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter*, 2012 Apr; 28 (4): p. 1-6.

Hydén, H. & Svensson, M. (2008) The Concept of Norms in Sociology of Law, i *Law and Society*, Wahlgren, P. (red), *Scandinavian Studies in Law*, Stockholm.

LAU, T., J. (2011) Towards Zero Net Presence. *Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*; 2011, Vol. 25 Issue 1, p237-277, 41p.

Livingstone, S. & Haddon, L. (2010) Internet och unga I Europa – möjligheter och risker, i *Barn och unga i den digitala mediekulturen*, Carlsson, U. (red), Nordicom Göteborgs universitet, Göteborg.

Pernemalm, P., Lindgren, M (2011) *Ungdomar och integritet 2011*, Datainspektionens rapport 2011:1.

Saha, T., K. (2009) War on Words in Cyberspace- Legal Constraints and Conflicts between Rights of Privacy and Freedom of Speech, *Journal of Intellectual Property Rights*; Nov, 2009, 14 6, p489-p500, 12p.

Schultz, M. (2013) *Näthat. Rättigheter och möjligheter*, Karnov Group, Stockholm.

Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S. (2013) Does the use of social networking sites increase children's risk of harm? *Computers in Human Behavior*. Jan 2013, Vol. 29 Issue 1, p. 40-50. 11p.

Wall, D., S. (2007) *Cybercrime*, Polity Press, Cambridge.

Yar, Majid. (2012) *E-Crime 2.0: the criminological landscape of new social media*, *Information & Communications Technology Law*. Oct 2012, Vol. 21 Issue 3, p. 207-219. 13p.